

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—NO. 898.

CHICAGO, ILL., 27. NOVEMBRA (November 27), 1924.

LETO—VOL. XIX.

Upravišтво (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

PO PETI LETIH — PAR TISOČ GLASOV.

Ameriški komunisti po volilni kampanji.

V nekaterih glavnih industrialnih državah ameriške Unije in v nekaterih agrarnih je imela tudi Workers' Party svoje kandidate. V New Yorku imajo ameriški komunisti svojo glavno trdnjavo. Svojega predsedniškega kandidata so imeli na glasovnici pod imenom svoje stranke v državah z industrialnim prebivalstvom kot so Pennsylvania, Illinois, New York itd. Po ponesrečeni šentpavelski konvenciji so odpozvali kandidate, ki so jih nominirali v St. Paulu in imenovali svoje, ki so šli v volilno borbo pod "čisto" komunistično firmo. Črte so jasno potegnili in s tem dali javnosti priliko prešteti njihove pristaše.

V agitaciji so bili mnogo aktivnejši kot npr. Socialist Labor Party, ki je imela svojega predsedniškega kandidata v skoro vseh istih državah kot Workers' Party. V Pennsylvaniji, Illinoisu, New Yorku, Washingtonu itd., so nastopali vsi govorniki in propagatorji kolikor jih ima Workers' Party in razkrinkavali — La Folletta. Vsi njihovi agitatorji so napadali kapitalizem, ali vsem je to napadanje služilo v glavnem za napadanje socialistične stranke in "razkrinkavanje" La Follette. La Follette jim je bil sprejemljiv za kompromisnega kandidata do časa, ko je podal izjavo, da ne mara njihovega indorsiranja. Prvotni načrt Workers' Party, takozvane decemberske teze, so z La Follettovo izjavo izgubile svojo veljavo. Pa je bilo treba zopet "nove" taktike, ki je dobila izraz v vstopu ameriških komunistov v volilno borbo z lastnimi kandidati.

Socialisti so pozdravili ta njihov sklep. Vedeli so, da se bo končal s fiaskom, kakor so vedeli, da se bo konvencija dne 3.—4. julija 1923 v Chicagu in dne 17. junija 1924 v St. Paulu končala s fiaskom. Vse kar so podvzeli propagatorji "novih" taktik od l. 1919 naprej, se je končalo s fiaskom!

Nekateri voditelji Workers' Party niso navedli v delavskem gibanju. Bili so vrsto let v socialistični stranki, npr. Chas. Ruthenberg. Vsi ti bi morali vedeti, da se je socialistična stranka posluževala že raznih taktik, toda vselej je bila

pri delu spretnejša in preudarnejša, kakor je sedanje vodstvo W. P. in vodstva razpadlih komunističnih struj. Socialisti imajo za seboj dolgoletne izkušnje. Te izkušnje bi lahko služile tudi tistim članom W. P., ki so jih imeli priliko dobiti.

Ampak val ruske revolucije jih je zapeljal v sanje, da so tudi Zedinjene države na pragu revolucije. Pet let je tega, ko so položili vso vso to na karto bližajoče se revolucije. Propagirali so zanj in se veselili svojega revolucionarnega "podzemskega" dela, dokler niso razočarani pronašli, da revolucionarnega vala ne bo in da je vse kar počno sproti sporočeno vladnim organom od justičnega departmenta navzdol. Naučili so se imenovati vsako spremembo v taktiki "novo" taktiko. Svoje vrste so reorganizirali v "legalno" stranko in imenovali tudi to "nova" taktika. Pričeli so z gesli "enotna fronta", "kmečka in delavska vlada", "amalgamacija unij" itd., in vsakokrat, kadar so objavili kakšno tako geslo, so povedali svojemu članstvu, da znači "novo" taktiko. V resnici ni bilo v teh geslih ničesar novega in nič originalnega. ampak nerodno posnemanje taktik socialističnih strank.

Edino novo je bilo to, da so vsako teh gesel obrnili proti ameriški socialistični stranki in proti socialističnemu gibanju sploh. Socialisti so po njihovem mnenju proletariatu mnogo nevarnejši kakor kapitalizem, če sklepamo po tem, da je več ko polovica vse njihove agitacije obrnjene proti socialističnemu gibanju.

Kapitalistično časopisje jim je posvetilo zelo veliko prostora, in če se to smatra za reklamo, kot so nekateri komunistični listi naglašali, se niso imeli vzroka pritoževati. Socialistična stranka je dobila l. 1920 milijon glasov. Njen predsedniški kandidat je bil v ječi. Ali kljub temu ji kapitalistično časopisje ni posvečalo mnogo pozornosti, četudi je bila socialistična kampanja zanimiva celo s stališča kapitalističnega žurnalizma. Kdor je čital velike ameriške dnevnike skozi zadnjih par let, pa ni poznal moči ki jo komunistične struje imajo, bi sklepal,

da je v tej deželi najmanj par milijonov ljudi, ki so pripravljeni na Fosterjev ukaz iti na barikade, in več milijonov, ki bi glasovali za komunistične kandidate. Socialisti so opozarjali delavstvo, da ima "reklama", ki jo daje kapitalistično časopisje komunistom, svoj poseben namen: pognati tiste elemente med delavstvom in progresivci, ki so bili pripravljeni iti korak naprej in se jasneje izreči proti kapitalističnim strankam, nazaj v kapitalistični tabor. S svojimi intrigami v unijah so iztirali progresivce nazaj v Gompersov tabor. Z netenjem frakcijskih bojov med radikalnim delavstvom so pgnali tisoče članov, ki so preje pripadali socialistični stranki ali pozneje komunističnim strujam, iz organiziranih vrst in danes se nočejo pridružiti nikomur, ker so ali razočarani, ali pa izgubili vero v delavsko gibanje.

In kolikšna je resnična moč stranke, ki se proglašja za edino pravoveljavo naslednico bivših komunističnih strank?

V Chicagi izdaja svoj angleški dnevnik. Njegova cirkulacija po vsi Ameriki je komaj tolikšna kot dnevnika "Prosveta". V Chicagi ima glavni urad, v katerem je bilo do nedavno vposlenih nad šestdeset oseb. Poleg dnevnika so v Chicagi izhajale tri angleške komunistične revije. Dve sta meseca oktobra prenehali izhajati. V Chicagi je poskušal Foster dobiti pod svoj vpliv lokalno delavsko federacijo. Uspel je v toliko, da je pognal njo in Fitzpatricka v Gompersov tabor. Ko se je Foster nominiral (nominacijske konvencije Workers' Party ni imela), je pričel z agitacijo v Chicagi. Prirejenih je bilo mnogo shodov, razdajali so svoje liste in letake, in rezultat je nekaj nad tisoč glasov. Nekaj nad tisoč glasov! E. V. Debs je leta 1920 dobil na socialistični listi v čikaškem okraju 52,475 glasov. La Follette jih je dne 4. novembra dobil 170,000. Jones, eselpistični kandidat, jih je dobil 1,200, ali nekaj več kakor Foster.

V mestu New York je bil centrum komunističnih strank. V New Yorku je bila ustanovljena tudi Workers' Party. Njen glavni stan je bil do prošlega leta v New Yorku. Njen nemški dnevni "New Yorker Volkszeitung" ima veliko cirkulacijo, oziroma je imel veliko cirkulacijo. Ta list je bil svoječasno splošno znan in vpošteván v delavskem gibanju vseh Zedinjenih držav. Komunističnim taktikam se je zahvaliti, da je danes samo še senca tistega kar je bil nekoč. Njegov glavni urednik pa je isti kot prej, dokler list še ni igral na Ruthenbergove tipke. Njen židovski dnevnik "Freiheit" skuša tekmovali socialističnemu "Forwardu". Razun teh ima W. P. v New Yorku število tednikov, ki so glasila raznih federacij. In kakšen je bil rezultat dne 4. novembra?

Foster in Gitlov sta dobila v New Yorku 5,336 glasov. Debs jih je l. 1920 dobil 140,000. La Follette jih je dne 4. novembra dobil v New

Yorku na socialistični listi 149,333 in na progresivni 139,604, skupaj 286,937. V državi New York je bil La Follette označen na glasovnici v dveh rubrikah, socialistični in progresivni. 149,333 volilcev se je samo v mestu New York izreklo za socialistično stranko s tem da so glasovali za La Folletta na socialistični listi. Johns, kandidat S. L. P., je dobil v New Yorku 2,489 glasov, ali 2,874 manj kakor Foster v svoji glavni trdnjavi.

Nikjer ni bil komunistični naval na socialistično stranko v prošli kampanji tako silen kakor v New Yorku. Zato je ta rezultat značilen, ker pokazuje, da spada Workers' Party kar se tiče politične moči v vrsto malih sekt, kakor je npr. S. L. P.

Blatila je socialistično stranko in njene kandidate in tisoče in tisoče newyorških delavcev jo je čulo. In rezultat je, da se je število socialističnih glasov pomnožilo, pristaši Workers' Party pa so razočarani, ker niso pričakovali, da imajo tako malo pristašev.

V državi Washington je dobil Foster 221 in La Follette 118,236 glasov. Debs jih je l. 1920 dobil 8,913 in Christensen, predsedniški kandidat farmarske-delavske stranke 77,246 glasov. Farmarska-delavska stranka v Washingtonu se je l. 1923 pričela nagibati h komunistom in je bila dne 3. julija 1923 zastopana na čikaški konvenciji. Njeno delegacijo je vodil J. C. Kenne-

K ČLANKU "PO PETIH LETIH".

Dne 4. novembra so dobili v mestu New York glasov:

La Follette na socialistični listi.....	149,333
La Follette na progresivni listi.....	130,604
Skupaj.....	288,937

Foster, Workers' Party	5,336
Johns, Socialist Labor Party.....	2,489
E. V. Debs l. 1920.....	140,215

V čikaškem okraju:

La Follette	193,000
Johns, S. L. P.	1,300
Foster, W. P.	1,030
Debs l. 1920.....	52,475

North Dakota:

La Follette	89,180
Foster	307
Debs l. 1920.....	8,282

Država Washington:

La Follette	118,236
Foster, W. P.	221
Debs l. 1920.....	8,913
Christensen l. 1920 (Farmer-Labor).....	77,246

Za primero izida volitev v Pennsylvaniji navajamo številke iz Westmoreland County:

La Follette na socialistični listi.....	4,404
La Follette na Listi Farmer-Labor.....	7,633
Skupaj.....	12,037

Foster, W. P.	124
Johns, S. L. P.	201
Debs l. 1920.....	3,338

dy, bivši socialistični alderman v Chicagi. Ko se je preselil v Washington, je postal tajnik farmerske-delavske stranke. Stroške njegove delegacije na čikaško konvencijo l. 1923 so plačali komunisti. Komunisti so plačali njegove potne stroške, ko je bil letošnjo pomlad na agitaciji v Californiji za šentpavelsko konvencijo. In rezultat — 221 glasov!

V North Dakoti je Workers' Party, oziroma farmerska-delavska stranka, ki jo kontrolirajo komunisti, baje zelo močna. Iz "Daily Workerja" je bilo pred 4. novembrom razvidno, kot da je ta stranka v North Dakoti ena najjačjih. In rezultat? Foster je dobil v North Dakoti 307 glasov! In tako dalje. Na podlagi teh rezultatov je dobil Foster v vseh državah kjer je bil na kandidatski listi mogoče okoli 25,000 glasov, ali toliko, kot jih je dobil Debs l. 1920 samo v državi Indiani.

Številke so pokazale, da je bil razdor, ki so ga izvršili takozvani ekstremisti s sodelovanjem agentov provokatorjev velika napaka. Z velikimi gestami so l. 1919 proglasili smrt socialistične stranke in rojstvo mogočnega revolucionarnega gibanja v Ameriki. Po petih letih še vedno govore o smrti socialistične stranke in o mogočem komunističnem gibanju, ki prodira in prodira — ter je prodrlo do okoli petindvajset tisoč glasov. —

Ali bo voditelj W. P. ta rezultat izpametoval in bodo res pričeli delati za enotno fronto? Ne, ne bo jih izpametoval, ker so že predaleč zašli. Razun tega se smatrajo za edine zastopnike in varuhe ruske revolucije in sovjetske Rusije v tej deželi, in to jih drži pri življenju. Drugače je s članstvom W. P. Tega je danes trikrat manj kot ga je bilo l. 1919 in 1920. Ponesrečene konvencije l. 1923 in 24 ter ponesrečena predsedniška kampanja in ponesrečena Fosterjeva "Izobraževalna liga strokovnih unij" niso vada za nove člane, niti magnet za obdržanje starih.

Socialistična stranka je tudi v tej kampanji dokazala, da je političen faktor kakor je bila in *jačji kakor je bila*. Ona ne obljubuje čudežnih prevratov, ker se ne dogode. Ali ona pravi: Delavci, ako hočete socializem, tedaj je treba da vzgojite večino delavstva za socializem, da ga organizirate in vsposobite za razredni boj. To je delo, ki se ga ne more opraviti s frazami. Naloga ni lahka in bo tistim, ki mislijo da je enostavna, prinesla še mnogo razočaranj. Socialisti, ki so res socialisti bodo vztrajali kakor dozda in šli resnično naprej. Socialistična stranka bo imela težke boje kakor vedno. Proglasili jo bodo za "mrtvo" kakor vedno od kar obstoji. Ali socialistična stranka je živa sila in ima pogoje za življenje. Zato bo živela, in tisti, ki se prištevajo k razrednozavednemu delavstvu, pa so še izven njenih vrst, naj se ji pridružijo ter se bore pod njeno zastavo proti skupnemu sovražniku, ki je za nas kapitalizem in ne kaka psevdodelavska stranka.

Vzrok, da je socialistična stranka ohranila in v mnogih krajih ojačala svojo pozicijo, je v tem, da se bori proti nevednosti v delavskih masah, za izboljšanje življenjskih razmer povprečnega delavca, *za odpravo kapitalizma in za socialistični ekonomski sistem*. Vzrok, da imajo ameriški komunisti beležiti fiasco za fiaskom je v tem, da se bore v prvi vrsti *proti delavskim strankam in strujam s katerimi ne soglašajo* in da vrše ta svoj boj tako kakor da jim je borba proti kapitalizmu *postranskega* pomena.

Kooperativno gibanje v Ameriki in po svetu.

V začetku novembra se je vršil v New Yorku IV. kongres Ameriške kooperativne lige, ki se ga je udeležilo 89 delegatov iz devetnajstih držav ameriške Unije, zastopajoči 180 kooperativnih organizacij, pridruženih Ligi. Vseh kooperativnih organizacij, pridruženih Ameriški kooperativni ligi, je 333.

Največja zadruga, ki pripada Ligi, je Kooperativna mlekarna v Franklinu, Minn. Njen letni promet znaša \$3,500,000. Izdeluje maslo, sir, razpošilja mleko itd.

Centrala, ki zalaga finska konzumna društva na severozapadu z blagom, ima do \$700,000 prometa na leto. Kooperative, ki pripadajo Ligi, imajo okrog \$15,000,000 letnega prometa.

Izmed konzumnih društev so najjačja finska, ki so vzor vsem drugim. Razun konzumnih društev pripadajo ligi združne tiskarne, farmerske kooperative, delavske banke itd.

V Zedinjenih državah je danes petintrideset takozvanih delavskih bank, katerih delovanje je zelo dobro opisal s. Anton Garden v svojem referatu V. zboru J. S. Z. Referat je bil letošnje poletje objavljen v Proletarcu.

Prva delavska banka v Ameriki se je ustanovila pred tremi leti v Clevelandu. Vsi delavski denarni zavodi po svetu imajo \$248,000,000 kapitala.

Delavske zadruge so v evropskih deželah že precej stara ustanova, toda razvijati so se pričele šele v zadnjih dveh desetletjih. Ruska zadruga zveza je imela l. 1917 že 46,149 zadrug. Ruska konzumna društva imajo nad 20,000,000 članov.

Angleško delavstvo ima združne banke, združne delavnice, prodajalne itd. Delavstvo v Nemški Avstriji ima združne pekarnice, delavnice in številna konzumna društva. Delavstvo v Belgiji, na Danskem, Švedskem, Finskem itd., je aktivno na združnem polju že dolgo vrsto let.

Tisoče raznih zadrug je od časa od kar se je to gibanje pojavilo, propadlo, kakor je propadlo tisoče privatnih podjetij. Kooperative

imajo velikokrat, posebno v začetku, mnogo težje stališče kakor privatna podvzetja. Boriti se imajo s članstvom, ki ima malo ali nič združnega duha, in tako članstvo ne razume potrebo sposobnega vodstva, ki je eden prvih pogojev za uspeh. Ali združno gibanje kot tako je zdravo. Delavci in kmetje se v njemu uče sodelovati drug z drugim v dobrobit skupnosti. Socialistična družba bo združna družba. Današnje zadruge so šola, v katerih se delavci in kmetje vežbajo za upravljanje bodoče družbe. Ob enem si s svojimi zadrugami koristijo in škodijo kapitalizmu.

Ameriško združno gibanje se še ne more primerjati z evropskim, ali tudi tu se lepo razvija in je že prebolelo najtežje udarce. Največ konzumnih društev se je ustanovilo med tuje-rodnimi delavci. V vodstvu so bili premnogokrat taki ustanovitelji, ki niso imeli ali sposobnosti, ali pa so imele nepošteno namene. Mnoge zadruge so se pojavile v času velikih stavk in take navadno niso dolgo živele. Konkurenca z drugim od strani kapitalističnih podjetij je v Ameriki mnogo večja in afektivnejša kakor v evropskih deželah. Kljub vsem tem težavam je danes v Zedinjenih državah že lepo število uspevajočih združnih podjetij in konzumnih društev, ki lastujejo svoja poslopja, stroje, dvorane, tiskarne itd. Največ uspehov so v tej deželi dosegla stavbinska društva, katerih je precej tudi med Slovenci. Konzumnih društev je med ameriškimi Slovenci malo, dasi jih je bilo svoječasno precej ustanovljenih. Najjačja med njimi je Slovenska Zdržna zveza, ki ima prodajalne v Collinwoodu, Clevelandu in par drugih krajih.

Nove razmere silijo tudi ameriške farmerje in delavce v kooperativno gibanje, ki ima v tej deželi lepo bodočnost.

Po tolikih letih razlaganja socialističnih naukov je še vedno milijone delavcev, ki ne vedo, kaj je socializem. Da ga bodo spoznali, je treba, da čitajo socialistične liste in knjige. Širite med njimi socialistično literaturo!

V PRIHODNJI IZDAJI

Kdo intrigira proti mehiškemu predsedniku in čemu? Čitajte članek, ki bo priobčen v prihodnji izdaji.

Nadalje članke:

Nekaj o kritikih in kritikah.

Razočaranci in vzroki razočaranja.

Klicarji v našem delavskem gibanju.

Razun teh bo priobčenih več drugih član-kov, dopisov itd.

Čitajte "Proletarca" in ga priporočite tudi drugim.

LEÓNID ANDREJEV:

RDEČI SMEH

Odlomki najdenega rokopisa
Preložil Vladimir Levstik.

(Nadaljevanje.)

Skočil sem s voza. Kaj je pravzaprav? Kaj pomeni to? Vse preliha solze nad to vojno, tudi oni sami — in vendar govore takšne besede! Krvava megla zavija zemljo in slepi oči, in meni se pomalem vidi, da v resnici prihaja trenotek svetovnega poloma. Rdeči smeh, ki ga je videl moj brat! Blaznost se bliža od tamkaj, s tistih krvavih, rdečih polj — saj dobro čutim v zraku njen mrzli dih. Moja narava je krepka, jaz vem, da sem prost tistih razkrajajočih bolezni, ki povzročajo razpad možganov — čutim pa, kako se loteva bolezen tudi mene in kako že polovica mojih misli ni več moja last. To je hujše od kuge in njenih strahot. Pred kugo se vsaj lahko kam skriješ, lahko kaj ukreneš proti nji — a kam se hočeš skriti pred vsepronicajočo mislijo, ki v prostoru ne pozna meja?

Po dnevi se še branim te groze, po noči pa postajam, kakor vsi drugi, brez volje, suženj svojih sanj: in moje sanje so tako strašne, tako polne blaznosti....

Trinajsti odlomek.

....Vse povsod klanja, brezumna krvava klanja. Najmanjši povod že vzbuja najbolj divje prizore; noži, kameni, gorjače se znajdejo v rokah in ljudje ne vedo več, koga bi pobijali — rdeča kri hoče iz žil, in teče tako lahko in tako obilno....

Šest mož jih je bilo, samih kmetov in spremljali so jih trije vojaki z nabitimi puškami. V svoji izvirni, preprosti noši, spominjajoči na divjake, in s svojimi čudnimi, kakor iz ila zgnetenimi obrazi, olepljenimi s klobučevinasto volno namesto las, so bili tukaj v ulicah bogatega mesta, zastraženi od izurjenih vojakov, čisto podobni sužnjem starega veka. Peljali so jih na vojno in pokorni bajonetom, so korakali prav tako nedolžno in topo kakor voli, ki jih vedo v klavnico. Na čelu je hodil mlad fant visoke rasti, golobrad, z dolgim, gosjim vratom, na katerem je tičala drobčkana glava. Sklanjal se je čisto naprej, kakor dolga šiba, in je gledal tako ostro predse v tla, kakor da bi hotel prodreti z očesom v najglobljo notranjost zemeljskega krila. Zadnji je sledil čokat, bradat kmet, že prileten; ni se imel namena upirati, v njegovih očeh se ni izražala niti sled takšne misli; toda bilo je kakor da se zemlja kar oprijema njegovih nog in jih noče izpustiti; sklanja se telo nazaj, je hodil, kakor da bi se boril s srditim vetrom. Pri vsakem koraku ga je vojak sunil s kopitom, in dočim je ena noga, krčevito drgetaje,

kakor zrahljana v sklepu, omahnila naprej, se je druga trdo držala tal, kakor zagozdena. Vojaki so gledali čemerikavo in nejevoljno, videlo se jim je, da traja ta pot že dolgo. Njih ravnodušnost in trudnost se je izražala v tem, kako so nosili puške, kako nevojaško, obračaje stopala po kmetijski šegi na znotraj, so stopali poleg rezervnikov. Zdelo se je, kakor da bi jim bila svojeglava, nema odpornost kmetov izpodkopala ustrojeno mišljenje, tako da niso več vedeli, kam da korakajo in čemu.

"Kam pa jih vodite?" sem vprašal mimogrede enega izmed vojakov. Zdrznil se je in me pogledal, in v naglem blisku njegovega očesa sem začutil prodirajočo ost bajoneta — tako jasno, kakor da mi ga je že zasadil v prsi.

"Poberi se!" je zaklical. "Poberi se, sicer naj te..."

Bradati stari rezervnik je porabil priliko ter zbežal — v brzem, drobnem teku je zbežal k železnemu plotu ob promenadi ter počenil, kakor da se hoče skriti. Nobena žival se ne bi bila vedla tako bedasto in nebistroumno. Vojak se je razljutil. Videl sem, kako je stopil srdit k ubežniku, sklonil se čezenj, preložil puško v levo roko ter plosknil z desnico po nečem mehkem, ploščatem. Enkrat, in še enkrat. Ljudje so pritekli na kup — slišalo se je upitje in smeh...

Štirinajsti odlomek.

...Moj prostor je bil v enajsti vrsti v parketu. Na desni in na levi sem čutil nečijo roko, tesno stisnjeno k moji, in daleč naokoli je glava pri glavi nepremično strmela v polmrak, kamor je padal z odra medel, rdečkast odsvit luči. In polagoma me je zagrabil strah, ko sem videl vse te ljudi tako stisnjene v tesnem prostoru. Vsi so molčali ter poslušali besede, ki so jih govorili na odru, ali pa so se prepuščali svojim lastnim mislim; a ker jih je bilo toliko, se mi je zdel njih molk slišnejši od glasne govorice igralcev. Kašljali so, usekavali se, premikali noge, šumeli z obleko, in slišal sem njih globoko, enakomerno dihanje, ki je pregrevalo zrak. Nekaj strašnega je bilo v pogledu na te ljudi, ki so se mogli v teku kratkih minut izpremeniti v mrtva trupla ali pa postati žrtve blaznosti. V miru teh gladkopočesanih tilnikov, krepko oprti na bele, trde ovratnike, sem videl prežech orkan norosti, ki se je mogel vsak trenotek razsuti.

Čutil sem, kako mi ledené roke, ko sem si predstavljal, koliko jih je, kako strašni morejo postati in kako daleč je moj prostor od vhoda. Sedeli so tako mirno — kaj če bi zdalje nenadoma zaklical: "Gori!?" Zgrozila me je želja, mučna in silna obenem, takšna, da mi že sam spomin nanjo zavija roke v mraz ter mi stiska znoj iz života. Kdo mi brani, da ne zakličem? Vstal bi, obrnil se in kriknil v parket: "Gori! Rešite se! Gori!"

V divjih krčih blaznosti jim vzdolgečje udje, zdaj še tako mirni, planili bodo pokoncu,

tulili in rjuli kakor živali, pozabili bodo, da se de njih žene, sestre in matere poleg njih, tipali okrog sebe, kakor da so nenadoma oslepel, in zgrabili drug drugega za grlo z belimi, neparfumljenimi rokami. Razsvetili bodo prostor za gledalce, nekdo od igralcev plane smrtnobled na oder ter izjavi, da je vest o požaru izmišljena, orkester zaigra z drhtečimi, rezkimi akordi veselo in razposajeno melodijo — oni pa ne bodo slišali ničesar, davili bodo drug drugega in se teptali med seboj, ter bili svoje dame po elegantno razčesanih glavah. Pulili bodo drug drugemu ušesa, grizli si nosove in trgali obleko do golega, in ne bo jih sram, da so goli, ker bodo blazni. Njihove rahločutne, nežne, lepe, obožavane ženice bodo vriščale, brezsilno drgetale pred njihovimi nogami ter jim objemale kolena, zaupajoče njih viteštvu — oni pa, ti vitezi, jih bodo srdito bili v proseče, lepe obrazke in divje drveli proti izhodu. Kajti morilci so po svoji naravi, in njih dostojanstvena poza, njihov mir je le mir site zveri, ki se čuti na varnem.

(Dalje prihodnjič.)

Konvencija Ameriške Delavske Federacije.

Dne 18. novembra se je v El Pasu, Texas, formalno otvorila konvencija American Federation of Labor, o kateri smo poročali že v par prejšnjih izdajah.

Iz poročila konvenciji je razvidno, da ima federacija sedaj 3,365,979 članov ali 60,489 manj kot jih je imela pred enim letom. Od 1. 1920 je padla za tisoče članov. Ameriška delavska federacija je majhna v primeri s Kongresom strokovnih unij Velike Britanije, ki šteje 4,300,000 članov, dasi je število delavcev v Angliji za precej milijonov nižje kot število delavcev v Zedinjenih državah. Medtem ko je v Angliji skoro vse delavstvo organizirano, ga pripada v Zedinjenih državah le majhen del k strokovnim in industrialnim organizacijam. Za vzrok tej razliki navajajo besedniki A. F. L. tujerodne delavce, ki baje v veliki večini ničesar ne razumejo o unijah in so pripravljeni delati pod vsakimi pogoji in okolščinami. Veliko bolj resnično bi bilo, ako bi se navedlo za vzrok to, da ni birokracija ameriških unij nikdar uvedla v svoje organizacije pravega duha razredne zavednosti in da je v politiki starokopitna do skrajnosti.

Samuel Gompers, ki je dopolnil že 74. leto, ima tudi to konvencijo pod svojo oblastjo. Gompersove govore na pozdrave, ki so jih prinesli bratski delegatje iz Anglije, Kanade, Nemčije in Mehike, je čital eden Gompersovih tovarišev. Na dosedanjih konvencijah Gompers ni

potreboval take pomoči, na tej pa je razvidno, da je fizično opešal. Prošlo poletje je bil zelo bolan.

V vprašanju delavske stranke je ostala A. F. L. pri starem nestranskarskem stališču, kar se je vedelo v naprej. "Proletarec" je to proročeval že v svoji izdaji z dne 6. novembra in ob tej priliki pisal med drugim: "Dne 18. novembra se bo pričela v El Pasu, Texas, konvencija A. F. of L. Tudi na tej bo gospodaril Gompers in bilo bi brezplodno misliti, da se bo izrekla za ustanovitev delavske stranke. Ampak neglede kako jo bo Gompersova večina odbijala od sebe, čutila jo bo, ker je duh delavske stranke že tukaj in dobiva delo."

Pristaši ustanovitve velike delavske stranke so na tej konvenciji jačji kot so bili na prejšnjih. Toda zmagati ne bi še mogli, ker imajo stari birokrati še vedno večino. Zato so se prvi sporazumeli, da bodo koncentrirali svoje delo za organiziranje delavske stranke v Konferenci za progresivno politično akcijo, kakor so ga vršili dozdej.

Dve uniji sta predložili konvenciji resolucije za ustanovitev delavske stranke.

Na prošli konvenciji je še strašil stare unijske veljake komunistični babbav, ki jim je v osebi edinega komunističnega delegata Dunne-a zagrozil, "da se vidimo na barikadah". Na tej komunističnega strahu ni, pač pa se mnogi delegatje pritožujejo, da komunistični agitatorji rujejo v unijah proti vodstvom in tako vpropaščajo moralo članstva in vero v unionizem. Po njihovem zatrdilu je mnogo teh agitatorjev plačanih od kompanij, ker je pod firmo radikalizma najložje ruvati v unijah in se jih na ta način najložje oslabi.

Kakor na vsaki konvenciji A. F. L. je tudi na tej nastopil poslanec Ameriške legije in pripovedoval, da je med njo in A. F. L. treba obdržati prijateljske vezi, kajti obe se boriti za enake ideale. Ameriška Legija (organizacija veteranov svetovne vojne) ima v vrstah A. F. L. precej zaslombe, kar se je videlo tudi v El Pasu.

Konservativno delegacijo tudi zanima, kdo bo prihodnji delavski tajnik v Coolidgeovem kabinetu. Nekateri delegatje pravijo da jih bo veselilo, če bo Coolidge imenoval John L. Lewisa v svoj kabinet. Lewis je predsednik unije premogarjev (U. M. W. of A.). V prošli kampanji je agitiral za Coolidgea in sedaj pričakuje, da ga bo Coolidge nagradil za lojalnost s tem da ga imenuje za "delavskega" tajnika.

U. M. W. ima spor z bratovščino lokomotivnih strojevodij (Brotherhood of Locomotive Engineers), ki lastuje premogovnike v West Virginiji. Warren S. Stone, predsednik omenjene bratovščine in predsednik direktorija korporacije, ki lastuje premogovnike, noče priznati vseh zahtev unije U. M. W., in to je povzro-

čilo spor, o katerem je pisalo in piše vse ameriško časopisje. Premogovniki so namreč last članstva bratovščine lokomotivnih strojevodij, katera se brani dati premogarski uniji pravico določati kdo lahko dela v njenih rovih. Vse kar je pripravljena dati je unijska plača, in tudi večjo kot jo določa sedanja premogarska lestvica. Bratovščina ni včlanjena v A. F. L. Proti Stonu je na konvenciji v El Pasu nastopil tudi George L. Berry, predsednik ene tiskarske unije in demokratiški političar iz New Yorka. Stone je v politiki aktiven v Konferenci za progresivno politično akcijo.

Zanimiv je bil govor, ki ga je na konvenciji imel zastopnik Unijskega kongresa iz Anglije A. B. Swales. Priporočal je ameriškemu delavstvu, naj stopi tudi na politično polje s svojo organizacijo (stranko) in navajal uspehe angleškega delavstva, ki je postalo ne samo ekonomska ampak tudi resnična politična sila. Izrazil je željo, da se tudi ruske unije pritegne v Amsterdamsko strokovno internacionalo in dejal, da je nesmiselno ignorirati deželo s 130,000,000 prebivalstva, kot ga ima Rusija. Swales je dejal, da s tem da propagira združenje ruskega unijskega delavstva z delavstvom, ki je zastopano v Amsterdamski (socialistični) internacionali strokovnih unij, ne propagira ruskega komunizma, ampak delavsko solidarnost, ki je potrebna, ako hoče biti delavstvo res mednarodni faktor. Angleško delavstvo ne simpatizira s taktiko komunistične internacionale; komunistična stranka je v Angliji šibka. Ampak angleško delavstvo je za priznanje Rusije in jo je priznalo kakor hitro je prišla delavska vlada na krmilo. Istotako je angleško delavstvo za sprejem ruskih unij v amsterdamsko internacionalo, ker pričakuje od tega koraka samo sporazum, medtem ko med razdruženimi silami ni govora o sporazumnem delu.

V podobnem smislu so govorili tudi drugi bratski delegatje iz Evrope. Birokrati kakor sta Berry in Gompers so se čudili takim govorom, ker smatrajo vsak apel za mednarodno združenje delavstva, v katerem bi bile vključene tudi ruske unije, za boljševisko propagando.

A. F. L. ne pripada nobeni internacionali. Svoječasno je bila v amsterdamski, pa se ji je zazdela preveč radikalna in preveč aktivna v socialističnem gibanju, zato je odstopila.

Kljub premoči delegacije stare šole na tesaški konvenciji A. F. L. se opaža v nji nov duh, ki prodira v ameriško unijsko gibanje, in socialistični veterani, ki so na konvenciji, sklepajo, da ni več tako daleč čas, ko bo tudi A. F. L. postala organizacija delavstva ki se bo zavedalo da je delavstvo in ne skupina patriotskih Amerikancev, katerih edini smoter je borba za večjo plačo in na dneve volitev glasovati za kandidate kapitalističnih strank.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

Iz Colorade.

Coloradske naselbine se v kolonah "Proletarca" redko oglašajo. Vzrok je, da nimamo česa poročati. Živimo sami zase, drugače pa nas dičijo iste navade in razvade kakor rojake po drugih naselbinah.

Kampanjski letaki, ki jih je izdala J. S. Z., so našli pot tudi v te kraje. Videl sem jih v Pueblu, ki je največja slovenska naselbina v Coloradu. Prvotno je bila znana kot prva in najjačja katoliška naselbina, ki se je lahko merila z Jolietom in Calumetom. Društvo KSKJ. je eno najjačjih in najbogatejših. Ima tudi precej veliko dvorano, ki je zatočišče katoliških društev. Naselbina se ponša s cerkvijo in župnikom. Delavske razmere so slabe. Največje podjetje v tem mestu je jeklarna. Svoječasno je delalo največ Slovencev v rudotopilnicah, katerih je bilo tu včasih pet pa so jih že pred leti nekaj zaprli. Danes so Slovenci vposljeni v raznih delavnicah, toda največ jih je pri prejšnjih poklicih v topilnicah in jeklarni.

Društvo SNPJ. je tu precej močno. Nedavno je imelo slavnost in ob tej priliki je nastopil kot govornik predsednik Jednote.

V političnem oziru se pueblska kolonija ne more primerjati z naselbinami po vzhodnih državah, kjer obstoje močne socialistične postojanke. Nekoč je imela precej močan in zelo aktiven socialistični klub, ki je prenehal že pred več leti. Nekateri so po vojni postali simpatičarji komunističnega gibanja, in organizirali celo klub, ki pa ni ostal aktiven. Pri društvu S. N. P. J. ima "D. S." precej zaslonbe, ker jo dobivajo člani ZSZ., toda direktnih naročnikov ima malo.

Socialistična stranka je tukaj tudi med našimi rojaki, katoliškimi in "naprednimi", zelo obsovana, kar je delo njenih nasprotnikov v klerikalnem, kapitalističnem in in pa "ekstremističnem" taboru. Slednji so navadili naše napredne rojake na "psovke" kot Ebert, Noske, Herriot, MacDonald, Mussolini in Gompers. Ni jih večjih izdajalcev kot so socialisti, ki so delavstvo milijonkrat prodali in ga prodajajo kar naprej. Ne vem, kako je mogoče, da so socialisti tako izvrstni "businessmani". Ne bi zameril, če bi ti ljudje imeli vsaj malo več pojma o politiki. Tako pa psujejo in se jeze ne da bi pravzaprav vedeli "what it is all about". Tak je napredek v teh krajih Rockefellerjevega dominjona.

Za sedaj ni še računati na obnovo zdravega delavskega gibanja v tem mestu. Vendar pa se razmere povsod spreminjajo in upam da tudi tu ne bo v tem oziru zmeraj enako. — *Old Timer.*

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje socialističnega kluba št. 27. se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 9:30 dopoldne in vsako četrto nedeljo ob 2:30 v klubovih prostorih v Slov. nar. domu. Dolžnost vsakega sodruga je, da redno prihaja k sejam. — Tiste, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem, pa še niso pri soc. stranki, vabimo, naj pristopijo v naš klub in tako pomagajo pri delu za osvoboditev proletariata.

ZAPISNIK

konference jugoslovanskih socialističnih klubov in društev Izobraževalne akcije JSZ. za zapadno Pennsylvanijo, ki se je vršila v glavnih prostorih La Follette-Wheeler kampanjskega odbora v Pittsburgu, Pa., dne 26. oktobra 1924.

Konferenca se je otvorila ob 10. dopoldne.

Za predsednika konference je bil izvoljen John Terčelj, za zapisnikarja pa Louis Kveder.

Zapisnikar prečita zapisnik zadnje konference, kateri se sprejme kot je bil čitan.

Tajnik John Jereb poda finančno poročilo kakor sledi:

DOHODKI:

Preostanek v blagajni	\$ 94.64
Nabrano na konferenci v Avella, Pa.,	35.10
Nabrano na konferenci v Harwick, Pa.,	7.00

Skupaj \$136.74

STROŠKI:

Vožnji stroški govornika v Avello, Pa.	\$ 2.24
Dnevnice in vožnja na V. kongres JSZ delegatom	48.00
Vožnji stroški v Harwick, Pa.,	4.00
Stroški govornika v Harwick, Pa.,	10.00
Oglas v Proletarcu	5.26
Podpora Proletarcu	30.00
Za letake	11.50
Poštšina	2.00
Vožnji stroški zastopnikom	4.50
Najemnina dvorane	5.00

Skupaj: \$122.50

Preostanek v blagajni je \$14.24, h kateri vsoti se bo še prištela preostala vsota od shoda, ki se je vršil v Canonsburgu, Pa.

Nato prečita tajnik J. Jereb pismo iz glavnega urada JSZ., v katerem omenja, da je zadnji kongres JSZ. odobril delo soc. klubov v Pennsylvaniji in se v imenu zbora zahvaljuje za vse, kar smo storili za razširjenje socialističnih idej in Proletarca.

Pismo se vzame na znanje.

Pomožni tajnik L. Kveder poroča, da je vse potrebno ukrenil glede dobave dvorane v Pittsburgu, in da je potrošil precej časa za raznašanje letakov po naselbinah za LaFolletteovo kampanjo.

John Česnik, Canonsburg, poroča, da je njihov klub zelo aktiven in da ima ta naselbina skoraj največ naročnikov na Proletarca. Nadalje omenja, da so za LaFollette-Wheeler kampanjski fond nabrali vsoto \$49.00

Louis Zgonik, Avella, poroča, da so razmere pri njihovem klubu enake kakor zadnjič. Pravi, da klub W. P. v njih naselbini slabo napreduje. — Ker imajo popoldne v Avelli važno sejo, prosi, da se ga za popoldne oprosti, kar se mu ugod.

M. Horvatin, Verona, poroča, da bi njihov klub bolje napredoval, da niso delavne razmere v naselbini tako slabe. Pravi, da se delavstvo premalo zanima za delavsko literaturo in časopisje.

Ant. Rupnik, South View, poroča, da je premo govnik v njihovi naselbini že dolgo zaprt in da ni

pričakovati, da bi se v kratkem odprl, kar je vzrok, da klub ne napreduje tako kot bi moral. Pridobili so enega novega člana.

Jos. Zorko, West Newton, poroča, da tudi v njih naselbini ni nič boljše kar se dela tiče, kakor drugod. Kar se kluba tiče je po starem.

Henry Vulč in Jazbinšek, Harwick, poročata, da je njihov tajnik Andy Bartel odšel za delom iz naselbine in da bo prevzel poslovanje pri klubu kak drug sodrug, kateri je tam stalno nastanjen. Premogovnik so pred več meseci zaprli, in bo ostal zaprt še par mesecev. Precej sodrugov je vsled tega zapustilo naselbino.

Anton Zornik, Herminie, poroča, da je njih klub v vsakem oziru zelo aktiven in tudi pri Amerikancih in pri drugih narodih splošno poznan. Nabrali so precejšnjo vsoto za LaFollette-Wheeler kampanjo.

L. Glaser, Pittsburgh, kritizira klub na Syganu, katerega je on član, ker ta klub ni poslal nobenega zastopnika na konferenco in shod. — Pri tem pa omenja, da se naselbina Sygan jako zanima za volilno kampanjo in upa, da bo v tej naselbini zmagala delavska-progresivna stranka.

L. Butja, Moon Run, poroča, da je njih klub na isti stopnji kakor je bil ob času zadnje konference. Zanimanje za gibanje, katerega kandidat je LaFollette je v njih naselbini veliko in tudi nabrali so precejšnjo vsoto v kampanjski fond. Danes bodo imeli unijski premogarji velik kampanjski shod.

A. Kuna, Library, poroča, da bi njih klub bolje obstal, da ni v naselbini frakcijskih bojev, vsled česar ni zaznamovati napredka ne pri njih ne pri klubu W. P. Kar se tiče LaFollette-Wheeler kampanje, so jako delavni in so gotovi, da bo zmaga na njih strani.

John Trčelj, Lawrence, poroča, da je lawrenski klub eden med prvimi in ne pozna nazadovanja.

John Jereb, zastopnik za klub v Meadow Lands, poroča, da se razmere pri tem klubu niso izpremenile in da bi lahko boljše uspeval, da ni v naselbini frakcijskih bojev.

Albert Hrast, Canonsburg, poroča, da so tam sklenili s pevskim društvom prirediti vinsko trgatve, da tako opomorejo izčrpani blagajni.

J. Koklich, Canonsburg, je mnenja, da bi vsi klubi pred volitvami sklicali seje, ter volilcem po naselbinah pokazali kako naj volijo, da se ne bodo glasovnice zavrgle.

John Ban, Pittsburg, je zato, da naj se v klube sprejema le dobre članke, kateri se mislijo resno oprijeti dela za izboljšanje delavskih razmer. Pomagal je tudi raznašati letake po Pittsburgu, a mu je žal, da ne vidi niti enega udeleženca iz tega mesta. S tem so pittsburgski Slovenci pokazali, kako so še daleč za naprednimi premogarskimi naselbinami.

J. Trčelj nadalje govori, kako so potrebne soc. konference za slovenski delavski življenj v Ameriki. Sami Amerikanci so se že začeli zanimati za nas in nas imajo za napreden narod.

Nadalje omenja, kaj bi mi vse pridobili, ako bosta izvoljena LaFollette in Wheeler. Pravi, da je soc. stranka mnogo pripomogla, da se je pojavilo novo delavsko gibanje, katero bo pri drugih volitvah mnogo jače kakor je bila naša stranka dozdej.

Nadalje apelira na vse navzoče, da agitirajo za Proletarca, tako, da se bo naš tisk širil kot se mora razširiti. Starokopitni nazadnjaški slovenski listi so začeli polagoma hirati in čez par let bodo imeli težak obstanek.

J. Jereb je mnenja, da bi bilo jako potrebno, da bi se pošiljalo v naselbine, kjer ni pravega zanimanja za klub in razširjenje Proletarca, enega ali dva zastopnika, da skušata zopet pridobiti stare kot nove članke za soc. klub.

Ant. Zornik pravi, da je agitacija po hišah jako težka. Po naselbinah naj bi se ustanavljale čitalnice, da se naše ljudstvo izobrazi s knjigami; kajti mi gremo z duhom časa naprej. Narod brez izobrazbe je bolj izkoriščen kot narod, kateremu je za napredek, kar lahko povsod opazamo.

L. Glaser je tudi zato, da bi se naši sodrugi v večjem številu udeleževali okrajnih soc. sej, tako, da se malo bolj seznanijo z Amerikanci in drugimi narodi, kateri prihajajo na take seje. Sodrugi, kateri so bili na okrajnih sejah, naj bi potem poročali na konferencah kaj se je na teh sejah sklepalo.

L. Kveder predlaga, naj bi se v bodoče vršile konference ves dan.

Protipredlog J. Jereba, da naj se radi oddaljenosti zastopnikov pričnejo konference ob eni popoldne, in sicer naj se vrše te konference od sedaj naprej v glavnem stanu soc. stranke ali v kaki drugi dvorani v Pittsburgu, je bil soglasno sprejet.

Nadalje predlaga J. Jereb, da naj se izvoli iz danes navzočih zastopnikov stalni odbor sedmih članov. V slučaju pa, da kedo od izvoljenih odstopi, ima pravico tajnik imenovati novega odbornika.

Predlog je bil soglasno sprejet.

Za tajnika je bil izvoljen sedajni tajnik John Jereb. Za pomožnega tajnika Louis Kveder.

V odbor pa so bili izvoljeni: John Terčelj, Ant. Zornik, John Langerholc, John Ban in Albert Hrast. Tajnikova naloga je, da korespondira med klubi in društvi od ene do druge konference in poda svoj referat na prihodnji konferenci.

Naloga pomožnega tajnika je, da pomaga tajniku pri njegovem poslovanju.

Ves ta odbor lahko obdržava svoje seje in ukrene vse potrebno glede agitacije, razširjenje Proletarca in shodov po naselbinah.

Ta odbor ima pravico sklicevati po potrebi tudi shode in pošiljati nanje svoje zastopnike.

Louis Zgonik, Avella, ja daroval ponujene vožnje stroške v konferenčno blagajno.

Nadalje predlaga Louis Kveder, da izvoli konferenca delegata, kateri naj zastopa pennsylvansko konferenco na konferenci ohijjskih soc. klubov, katera se bo vršila dne 2. novembra 1924.

Predlog je bil sprejet.

Za delegata je bil izvoljen John Terčelj.

H koncu je bil še osvojen predlog, da se prihodnja konferenca vrši zadnjo nedeljo v marcu v Pittsburgu, Pa.

Konferenca je zaključila svoje delo ob 12.50 popoldne.

Pred zaključkom še pozivlja predsednik J. Terčelj vse navzoče, da se polnoštevilno udeležijo popoldanskega shoda, na katerem bodo govorili najboljši govorniki za našo kampanjo.

JOHN TERČELJ, predsednik konference.

LOUIS KVEDER, zapisnikar.

SLOVENSKEMU DELAVSTVU V HERMINIE, PA.

Socialistični klub št. 69, JSZ., zboruje vsako drugo nedeljo v mesecu po seji društva SSPZ. (dopoldne). Zborujemo v društveni dvorani.—Rojaki, pristopajte v naše vrste! — Anton Zornik, Box 202, Herminie, Pa.

Čudijo se!

KRAYN, PA. — Volitve 4. novembra v Adams Township (okraj Dunlo) so presenetile zagovornike starih strank, posebno republikanske, in se čudijo, kako je mogoče, da se jim je izneverilo toliko volilcev. Republikanska stranka je bila temeljito poražena in to menda prvič v tem kraju.

Za celotne (straight) liste je bilo oddanih glasov:

Labor Party (La Follettova lista)	210
Socialist Party (La Follettova lista)	11
Republican Party (Coolidge)	137
Democratic Party (Davis)	57
Prohibition Party	1
Industrialist	1

Skupaj 417 "straight votes", 45 glasov je bilo deljenih med Socialist in Labor Party. Vzrok je bil, da se je na socialistično listo urinil en republikanski kandidat, in ker socialisti niso hoteli glasovati zanj, so za dotični urad glasovali za kandidata na Labor Party. V raznih krajih Pennsylvanije se večkrat dogodi, da pridejo na socialistične glasovnice kandidatje ki niso socialisti. Bodisi da strankina organizacija pri primarnih volitvah ni dovolj pazna, bodisi da ni pravočasno poslala peticije, ali da nima kandidata v vsakem okraju, pa dobi nasprotnik priliko pomnožiti svoje glasove na račun socialistične liste. Navadno taki ljudje kandidirajo tudi na listi republikanske stranke. Seveda, kar je mogoče njim bi bilo mogoče tudi socialistom in bi lahko nominirali tega ali onega svojega kandidata na republikanski listi. To je taktika, ki jo zagovarja Gompers in mnogi prvaki unijskega gibanja, češ da se na ta način lažje spravi delavskega kandidata v urad kakor pa če bi kandidiral na listi delavske stranke.

Na socialistični listi so bili v tej državi isti elektrorji kakor na Labor listi.

Agitacija je nam bila olajšana, ker smo druge narode lažje pridobili za naše kandidate raditega, ker smo jih imeli na dveh glasovnicah. Kandidatska lista socialistične stranke je bila popolnejša kakor lista ki jo je postavila Labor Party.

Voditeljem republikanske stranke v tej okolici ne gre v glavo, kako da smo se tako spozabili ter volili za delavsko listo. Ako bi bili republikanci povsod poraženi, samo da bi ta distrikt ostal v njihovih rokah, pa vem da ne bi bili tako poparjeni kakor so sedaj.

Žal, da drugje rezultat ni bil tako zadovoljiv. Treba bo še mnogo dela predno osvobodimo delavstvo iz objema nevednosti in ga iztrgamo iz rok zavajalcev in izkoriščevalcev. — L. S.

Zavedno delavstvo v Barbertonu in okoliških naselbinah za "Proletarca."

BARBERTON, O. — Socialistični klub št. 232 in njegov pevski odsek sta dne 1. novembra priredila plesno zabavo, ki je dobro uspela. Imeli smo veliko udeležbo in čisti prebitek znaša \$130.19.

Tukajšnji rojaki radi posetijo vsako našo priredbo. S tem pomagajo delavski stvari in ob enem se shajajo v prijateljskem krogu, kjer najdejo zabavo in duševno razvedrilo. Mladji tamburaški zbor je na omenjeni priredbi dobro igral in žel je splošno pohvalo.

Na konferenci z zastopniki tistih društev ki so sodelovala pri priredbi skupnega kampanjskega piknika, je bilo zaključeno, da priredimo v soboto 20.

decembra zabavo, katere prebitek je namenjen v podporo "Proletarcu". Res da bo "advent", ampak odločili smo se za ta datum, ker bi v predpustu mogoče ne mogli dobiti dvorane. Sicer pa tudi "advent" ni več to kar je bil in v večina krajih niti ne vedo da so v adventu zabave po zakonih katoliške cerkve prepovedane. Zabave, ki vedre duha in telo, niso pregrešne tudi če je človek veren katoličan.

Apeliram na društva, ki so sodelovala v skupni kampanjski priredbi, da se udeležijo tudi priredbe v soboto 20. decembra. Ta društva, ki so bila vedno naklonjena naši stvari, so Akron, Kenmore, Rittman in barbertonska društva Ljubljana in Triglav.

Znano je, da je "Proletarec" list, ki je odvisen samo od delavcev in ne od bogatih oglaševalnih trdk, trgovcev in kapitalističnih politikov. Ker je bil od nekdaj socialističen list in se je vsikdar boril za delavska prava, je obsovažen kot noben drug slovenski list. Od kar obstoji, ga vzdržujejo delavci in ga bodo vzdrževali, dokler bo izhajal. In mi hočemo, da bo izhajal dokler bo kaj jugoslovanskih delavcev v tej deželi.

Ker je "Proletarec" vreden da se ga podpira, je pozdraviti korak konference z dne 7. septembra, ki je zaključila prirediti zabavo v prid "Proletarcu". Rojaki delavci, ker se gre za dobro stvar, agitirajte, da bomo imeli dne 20. decembra čim največjo udeležbo.

Ob enem apeliram na članstvo socialističnega kluba št. 232 v Barbertonu, da se vsi do zadnjega udeležijo seje ki se bo vršila v nedeljo 14. decembra. Na dnevnem redu bodo med drugim volitve novega odbora in pa priprave za priredbo dne 20. decembra.

Ker je v tem kraju mnogo somišljenikov ki se strinjajo z delovanjem socialistične stranke, in ker je tukajšnje delavstvo bolj naklonjeno socialistični stranki kot katerikoli drugi, mu kličem, naj gre še en korak dalje in se pridruži socialistični stranki s tem da vstopi v naš klub.

Naše seje se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 10. dopoldne v Slovenski dvorani na Mulberry cesti. — Joe Tursich.

Volilni rezultat na Lawrenceu.

LAWRENCE, PA. — Rezultat volitev je bil tukaj sledeči: Coolidge 57, La Follette 21, Davis 18 in Foster 6 glasov. Demokratje so torej ostali na tretjem mestu. Za La Follette in Fosterja so glasovali večinoma tuje-rodci, za Coolidge in Davis pa domačini, ki so v tem kraju zelo nazadnjaški in se navdušujejo za KKK. kateremu skoro vsi tudi pripadajo. Proglašajo se za "stoodstotne" Amerikance. V politiki so nevedneži. Socialiste, komuniste in radikalne unijske delavce sovražijo v imenu "patriotizma" in "čistega amerikanizma".

Delavci raznih narodnosti so v tem kraju kar se tiče razredne zavednosti malo boljši od takozvanih Amerikancev, toda Slovenci prekašajo vse. — Poročevalec.

SODRUGI V ILLINOISU — ne pozabite agitirati poleg Proletarca tudi za "CHICAGO SOCIALIST", glasilo socialistične stranke v Illinoisu. Naročnina: \$1.50 za celo leto, \$1 za osem mesecev. Naslov: Chicago Socialist, 1501 Warren Ave., Chicago, Ill.

Louis Krašna

Dne 4. avgusta t. l., ko sem se peljal iz Johnstowna, Pa., skozi Conemaugh na Park Hill in čital v vozu električne železnice neki johnstownski list, se me ji od enega prednjih sedežev približala majhna, suha postava in mi molila brez besedi roko v pozdrav. Bil sem nekako v zadregi, še vedno zatopljen v čitanje, misleč, da se morda mož z molečo roko moti. Opiral se je ob stol in pod pazduho je stiskal zavitek. Težko je stal. Oblečen je bil snažno, toda revno. Nisem iztegnil roke in ga gledal v obraz.

"Ali — me — ne — poznaš?" Kašel ga je dušil, predno je končal stavek.

"Lojze Krašna!" sem vzkliknil.

"Ko sem vstopil v karo, sem se usedel tam-le in te slučajno opazil," je dejal. "Vedel sem, da si bil večeraj na shodu v Kraynu, pa se mi je zazdelo, da si ti," mi je govoril. "Ali greš k Franku Podboju?"

"Da, in k tebi."

Dne 18. novembra je Louis Krašna po dolgi bolezni na Park Hillu umrl. Mučila ga je naduha. Štiri leta ni mogel opravljati nobenega težkega dela, leto pred smrtjo pa sploh nobenega dela. Preje je delal v rovih dolgo vrsto let. Rojen je bil dne 11. aprila 1869 v vasi Dolga Poljana, občina Budanje, okraj Postojna. Zapušča ženo in štiri otroke (dva sina in dve hčeri). Bil je član društva št. 44, SNPJ. in tajnik tega društva do oktobra t. l.

Ko sva se dne 4. avgusta v Podbojevi hiši poslovila drug od drugega, mi je dejal:

"Težko, da se še — vidiš . . . Rad vidim, da si se posvetil delu ki ga opravljaš. Tako rad bi še agitiral za "Proletarca", pa ne morem — saj me vidiš . . . Reci Podboju, morda bo on lahko kedaj stopil malo okoli." Vzel si je malo oddiha, in nadaljeval: "Rečem ti, da je težko z našimi ljudmi. Tako so nekam brezbrizni — izgubljene stavke, kompanije jih šikanirajo, pa so se udali pijači . . . Če bi se moglo to kako predrugačiti — dajte poskusiti . . ."

Pridružil se je nama Podboj, ki je bil ta čas nekje v hiši, govorili smo še nekaj besed, s Krašnom sva si segla še enkrat v roke, in potem je počasi in trudno odkorakal navkreber proti svojemu domu lučaj od Podbojevega. Zvečer sem se odpeljal v Pittsburgh in Krašne nisem več videl. Ko mi je A. Vidrih sporočil o njegovi smrti, mi je bilo tesno, kajti Lojzeta sem imel resnično rad.

Meseca februarja l. 1919, ko sem v kritičnih razmerah prevzel upravnništvo "Proletarca", sem kmalu spoznal, da bom imel silno malo kooperacije od zunanjih sodrugov. Ko sem odpiral pisma, je bilo toliko zabavljivih, toliko kritikujočih, včasih tudi psujočih, da je posijalo name kakor žarek, kadar sem zagledal med drugimi pismo, ki ga je poslal Krašna. V spominu na tista kritična leta mi bosta ostala posebno dva imena: Louis Krašna in Lovrenc Gorjup. Prvi je agitiral v svojem okolišju v Pennsylvaniji, drugi v Detroitu. Vsakih pet, sedem dni se prejel od enega ali drugega pismo, v vsakem po nekaj naročnikov, v vsakem bodrilne besede, ali pa dobre satirične opazke. Gorjupa sem osebno poznal, Lojzeta pa nisem videl nikdar, pa sva si bila vendar najboljša prijatelja. Razumel je mojo pozicijo in težave, ki smo jih imeli. Kakor meni, tudi njemu ni bilo vse po volji, vedel pa je, da se more

gibanje ohraniti samo z delom — in je delal. Težko je bilo tiste čase — komaj nekaj let nazaj — naše delo.

Dne 28. septembra 1919 se je vršila v Clevelandu konvencija JRZ. Sodrug Krašna mi je svetoval, naj se je udeležim: "Prišel bom v Cleveland kot delegat tudi jaz, in kolikor bom mogel, ti bom pomagal," mi je pisal. V uradu JSZ. smo sestavili agitacijski letak, vzel sem s seboj nekaj drugih agitacijskih tiskovin in se večer pred konvencijo odpeljal. V Clevelandu sem ga prvič videl, njega in njegovo pipo. Na konvenciji sva sedela skupaj in z nama John Čemažar iz Chicage, ki je pozneje tudi postal član JSZ.

"Z ljudmi, ki so bili preje aktivni za Proletarca, moramo govoriti osebno," mi je dejal. "Navdušujejo se za eno stvar, pa so pozabili na drugo, ki je važnejša. Vsi bodo zopet delali za list in JSZ., ali sedaj so tako razpoloženi, da je v taktiki, ki jo je vršila JSZ. nekaj napačnega. Mislim, da se bomo osebno najlažje pogovorili z njimi," je modroval. Kakega posebnega uspeha za list in organizacijo nismo dosegli med delegacijo na omenjenem zboru. Skupina aktivnih sodrugov, ki se je ob tej priliki sem pa tam zbrala, se je po zadnji seji zbora razšla in res so se pokazale nekoliko boljše aktivnosti. Krašna je agitiral kot vedno — vsaki teden je pisal in malokdaj se je dogodilo, da ne bi poslal naročnin. Par let po vojni je dobil družino iz starega kraja. Otroci so se razšli, le žena in najmlajša hčerka sta ostali pri njemu. Par let pred smrtjo je živel v pomankanju, kajti sredstev ni bilo več. Louis Krašna je bil človek, ki ne bi hotel za vse na svetu prositi za finančno pomoč. In ni prosil. A. Vidrih, ki je Krašno dobro poznal, je ob priliki na seji gl. odbora SNPJ. vprašal za pomoč zvestemu in požrtvovalnemu članu in seja mu je nakazala malo podporo.

Louis Krašna je bil pri delu za napredek pravi Jimmie Higgins, kakor ga je opisal Upton Sinclair. Kadar je mogel in utegnil, je agitiral, učil, delal, argumentiral. Ako ni imel časa, si ga je vzel.

Neki njegov znanec mi je pravil, da je bil Krašna, ko je prišel v to deželo, tak kot večina drugih naseljencev iz slovenskih krajev: poštenjak, toda o delavskih bojih nepoučen in socializem si je tolmačil tako kot so hoteli nasprotniki socializma da ga tolmači. Ali fanatik ni bil in bil je vedno pripravljen na stvaren pogovor. Ko je šel v rov, je baže po stari "knapovski" navadi nekaj malega molil, predno je začel z delom. Radi tega so se iz njega celo pozneje norčevali, in ob takih prilikah jim je dobrohotno odgovarjal, da je počel to kar je znal in mislil da je prav. V življenju se je učil in po svojem lastnem spoznanju je prišel v socialistične vrste in vztrajal — do konca!

Koliko jih je, ki vztrajajo od ure spoznanja do konca svojih dni?

V tej izdaji "Proletarca" je v izkazu poslanih naročnin naveden tudi Krašna. Teden pred smrtjo je poslal dve naročnini. Misli je na razširjenje tega lista do zadnjega, ker se je zavedal, da je tak list potreben. Koliko je zdravih delavcev, takozvanih naprednih delavcev, ki bi sledili vzgledu pokojnika? Redki so, težko se jih najde v naših kolonijah, razkropljenih po prostorni deželi.

J. S. Z. je ponosna na sodruga Lojzeta Krašno. Bil ji je zvest član, zvest borec in do konca lojalen delavski stvar.

Ko sem držal v rokah Vidrihovo pismo, mi je bilo hudo, ker se je poslovil od nas človek, ki sem ga imel tudi osebno rad; in bil mi je tovariš pri delu v najtežjih dneh. Življenje ga ni božalo in prebil je mnogo

hudega. Umrl je kot mož in kot možu sem mu segel v roko v zadnji pozdrav.

Louis Krašna ni živel zamanj. Imel je ideale in se zanje boril in v tem je užival. Storil je mnogo in bil aktiven v tistem podrobnem delu, brez katerega ne more biti nobenega velikega dela.

Naj bodo te vrstice skromen spomin poštenjaku, sodrugu in borcu! Drugega, večjega, pa si je zgradil sam s svojim delom, in tega spoštujem.

Frank Zaitz.

Agitatorji na delu.

Naročnin na Proletarca so poslali:

Anton Žagar, na agitaciji v Montani in Wyomingu	64
Anton Garden, na agitaciji v Ohio in W. Va.	11
Louis Kveder, na agitaciji po Penni	11
Lucas Butya, Moon Run, Pa.	7
Anton Debevc, Sheboygan, Wis.	6
John Kvartich, Sygan, Pa.	5
John Krebelj, Cleveland, O.	4
Joseph Tursich, Barberton, O.	4
Christina Omahne, Clinton, Ind.	4
Frank Benchina, Chicago, Ill.	2
Louis Krašna, Park Hill, Pa.	2
Charles Pogorelec, Chicago, Ill.	2
Frank Alesh, Chicago, Ill.	2
Joseph Klinkon, Girard, Kans.	2
John Koplenik, Willock, Pa.	2
Louis Sterle, Krayn, Pa.	2
Fred Brash, Chicago, Ill.	1
Max Martz, Buhl, Minn.	1
Anton Zornik, Herminie, Pa.	1
Filip Godina, Chicago, Ill.	1
Vinko Ločnikar, Chicago, Ill.	1
Frank Klun, Chisholm, Minn.	1

Listu v podporo.

CHICAGO, ILL.: Bialko's Int'l Orchestra	\$ 5.00
TOGA, Wis.: Steve Vidmayer, 60c. in Tony Semec, 50c. skupaj	1.10
RINGO, KANS.: M. Kuder	.50
PITTSBURG, KANS.: L. Šetina	.50
CHICAGO, ILL.: Mary Udovich	.50
SAN FRANCISCO, CAL.: Neimenovan	.25
PITTSBURGH, PA.: John Ban	.50
ROCK SPRINGS, WYO.: (Pošilja Ant. Žagar).	
Mary Golob, \$1; John Golob, \$1, skupaj	2.00
BEARCREEK, MONT.: John Romša, (Poslal A. Žagar)	.25
HERMINIE, PA.: Klub št. 69, JSZ, \$5.00; po 50c: Ant. Zornik, Frank Rahne, Jos. Barlič, Matt Arnold; po 25c: Herman Arnold, Ant. Boltis, Fr. Srebrnjak, Tom Zelak, Tom Čelak, Geo Gulaja in Alois Slebir, skupaj	8.75
GLENCOE, O.: Jos. Hribernik	.50

Skupaj \$ 19.85
Prejšnji izkaz 717.17

Skupaj \$737.02

Slabši kot skebje v stankah, so špijoni in provokatorji v delavskih organizacijah. Toda špijonov in provokatorjev se je lahko ubraniti, če se vodi v organizaciji trezna politika, če v nji odločuje razum, ne pa strasti fanatizma, sentimentali in instinkti podiranja.

NAŠI ODRI.

"Moč teme".

("Moč teme", drama v petih dejanjih, spisal Lev Nikolaevič Tolstoj, vprizorjena v Chicagi dne 9. novembra na odru dramskega odseka kluba

št. 1. J. S. Z.)

"Ampak predrzne so te ženske! . . . Zapravi sem svoje življenje . . . Kaj so naredile iz mene? . . . Kam naj bežim?!"

Nikita Akimič, hlapec pri bolehnem kmetu Pjotru, gizdalin, je vesel mnogih znanj, ki jih ima z ženskami. Zapelje eno, jo zavrže, se loti druge, tretje in potem plaka: Kaj so naredile iz mene? Samo eno dekle je, ki mu je ostala v spominu, Marina, sirota. Kaj bi si tak fant nakopaval siroto za ženo? Pjotr, pri katerem služi, je star in bolan, najbrž ne bo več dolgo. Njegova žena, mlada in močna, ni srečna poleg bežnega starca. Nikita pa je lep in tako blizu. Pa se zaljubi. V objemu jih ob priliki zaloti Matrjona, Nikitova mati. Zvita ženska je to in zlobna, in Tolstoj je v tej drami dal vso prednost zlobnim ženskam. Matrjona pogleda in preudari z naglico ki je lastna hudobnim ljudem, situacijo. Tu mlada žena, tam njen bolehn, bogati mož, tu njen sin, sedaj samo hlapec, zaljubljen v gospodinjo, četudi na svoj način in ona v njega. Nič ni videla in ničesar ni slišala zvita Matrjona. Kaj če se njen sin malo poigra z metuljčkom! Pjotrovi ženi je namignila, da bi ona in njen sin ne bila slab par. Pjotr, bolan kakor je, itak ne bo več dolgo. Da se mu skrajša trpljenje, je prinesla praške, ki sigurno pomagajo. Treba jih je dati v čaj, in Anisja naj poskrbi, da bo Pjotr pil čaj pomešan s praški. Anisja, ki je mrzela svojega bolnega moža, se je obotavljala. Greh je komu jemati življenje. Res da njen mož ne bo več dolgo, ampak . . . In Matrjona je vzela praške nazaj: Če nočeš, pa trpi . . . Vsi te milujemo, češ, kakšno življenje imaš pri tem starcu. In kdo ve koliko časa bo še trajalo . . . Anisja je vzela praške nazaj. Samo glej, da najdeš njegov denar, da ga ne da kaki svoji sorodnici, ker tebi nič ne zaupa, jo je učila Matrjona. Denar, denar! Akim, Nikitovo oče, mož Matrjone, pa je bil nasprotje svoje žene. Bogaboječ, dober in usmiljen, je prišel k Pjotru nagovarjati svojega sina, naj poroči Marino, kateri je napravil sramoto. Pripravljen je zapustiti dom sinu, pa oditi v mesto in prijeti za vsako, še tako umazano delo. Ali Matrjona je našla izhod, ki se ji je posrečil. Pjotr se je spomnil, da bi bilo dobro pozvati Nikito in ga vprašati, če je res imel razmerje z Marino. Fant je prišel, videl in razumel položaj, ter prisegel, da ni imel prav ničesar z Marino, Kristusa na steni pa je pozval za pričo . . . "Že vidim, . . . če je tako, že vidim, e-e-e . . .", je dejal poraženo stric Akim. Matrjona in Anisja pa sta bili veseli.

Anisja, Pjotrova žena, se je znebila moža s pomočjo praškov, "ker bi itak ne imel biti več dolgo." Denar je našla pri njemu in mu ga vzela, ko je umiral. Shranil ga je Nikita. Ko je Pjotr umrl, se je Anisja bridko razjokala in ljudje so jo milovali, kot se spodobi ob takih trenutkih. In potem, ko je bilo vse urejeno, sta se vzela z Nikitom, ki je prišel na cenen način do denarja in velike kmetije. Anisji ni ostal zvest. Zaljubil se je v Akulino, Pjotrovo hči iz prvega zakona. Posledica je bil otrok, ki ga je Nikita na prigovarjanje Ma-

trjone in Anisje zadavil. Akulini so dobili ženina. V Nikitu pa se je oglašala bolj in bolj vest. "Kaj so naredile iz mene . . ." je tarnal. Ko je bila zbrana že vsa svatovska družba, in bi imel blagosloviti Akulino, katero je onečastil in ji umoril otroka, ni več vzdržal. Šel je na svisli in plakal nad svojim izgubljenim življenjem. Matrjona in žena Anisja, vsa razposajena in pijana, ga najdeti in mu prigovarjati, naj gre med svate in napravi svojo dolžnost. Obljubil je da pride. Ko sta odšli, je potegnil vrv, ki jo je slučajno imel v rokah pijani hlapec Mitrič, ki je tudi ležal na svislih. Prebudil se je, govoril v omotici nekaj o slami, in ko se je zavedel in videl Nikito, je buknil v smeh. Povedal mu je malo o svojem življenju, filozofiral o ljudeh, ki so vsi enaki, ako jih pogledaš kadar se kopljejo, z razliko, da ima eden morda debelejši trebuh kakor drugi. Čemu se bati ljudi! Nikita je poslušal, zavrgel sklep da se pokonča na žrdi, in odšel med svate.

Godba, petje, ples, rajanje — vse je veselo razposajeno, ko vstopi Nikita. Ob mizi sedi nevesta Akulina in njen ženin. Celotno mogočnico policaj je navzoč. Z Nikitom pride tudi starec Akim, dober in blag kakor vedno. Ali Nikita se ni pridružil svatom. Ko so ga ugledali, resnega in obupanega, so se polagoma pomirili, in tedaj se je izpovedal "soseski pravoslavni". Akim pa je miril policaja, ki je hotel takoj sestavljati akt. Ne govori o aktu sedaj, je dejal očesu posvetne postave, kajti tu se vrši božje delo. Ko je Nikita končal izpoved in se predal stražniku, da ga v imenu postave odvede, je pristopila Akulina in mu ukazala, naj zasliši tudi njo, češ da je tudi ona kriva grehov, kajti rada ga je imela. Moč teme je obdala veselo, pijano sosesko pravoslavno.

Kmeta Pjotra je predstavljal Philip Godina. Igral je dobro, lahko pa bi še bolj živo interpretiral stiskavega kmeta, ki kljub boleznim misli samo na gospodarstvo, nezanesljive posle in na denar. V prizoru, ko ga privedejo zadnjič na oder, je bil dober, smel pa bi izražati več gnjeva, ko obupano vprašuje: ". . . zakaj ste me zavrgli kakor psa . . . še piti mi ne da nihče..."

Njegovo ženo Anisjo je prav dobro pogodila Minika Aleš. V vseh važnejših prizorih je bila naravnost izborna. V pričetku tretjega dejanja bi pa morala pokazati več tuge in srda, ko se govori o njenem nezvestem možu, ki se vlačil po mestu z Akulino in ji kupuje darila. Akulina (Miss Mary Udovich) mi je v tej igri ugajala. Bila je dobra posebno v prizoru, ko se spusti v Anisjo, ji zalučil obraz da je umorila svojega prvega moža, jo psuje ter izganja iz hiše. Vloga Anjutke, druge hčere iz prvega Pjotrovega zakona, je imela Tillie Udovich. Tilka je igrala dobro, vendar pa je v nekaterih prejšnjih igrah boljše izvršila svoje vloge. V tej se mi ni zdela vselej dovolj živahna in radovedna, kot prizori zahtevajo. Če bo vztrajala, in prečitala sempatam tudi kako slovensko knjigo, da si uglaadi našo govorico, bo postala zelo dobra moč na slovenskem odru. John Olip je vlogo Nikite Akimiča v skoro vseh prizorih dobro pogodil. V nekaterih bi moral čustva boljše izražati. Zelo dober je bil v prizoru, ko se uda prigovarjanju zakopati otroka in potem, ko spozna kako daleč je zagazil in išče tolažbe pri svoji — materi Matrjoni. Priporočam mu, da si glas še bolj izvežba, kajti čimlepši ton govora, toliko boljši efekt. Akima je igral Andrew Miško, ki ga ni bilo že več let na slovenskem odru v Chicagi. Blagega, pravičnega starčka je v mimiki in interpretaciji dobro pogodil, v govorici pa bi rabil več vaje. Vlogo njegove žene Matrjone je imela Mary Aucin. Težka kakor je bila jo je

rešila kakor vloga zahteva. So pa prizori, v katerih ni bila brez vseh hib. Npr., ko ponuja Anisji praške, bi morala pokazati vso svojo zločesto silo vpliva nad drugimi ljudmi, ki si jih je v stanju podjarmiti. Frances Vider v vlogi Marine se mi je zdela preveč samozavestna. Jaz si Marino predstavljam za rahločutno dekle, ki se z muko loči od nezvestega Nikite, ga v srcu pozabi kolikor se take reči od ženske njene vrste morejo pozabiti, in se uda v usodo. Vse življenje ostane dobra in udano trpi ob svojem pijanem možičku. Frances Vider je sicer dobro igrala, le, kot sem dejal, da se mi njena interpretacija Marine ni zdela povsem pravilna. Anton Slabe je igral Mitriča. Mitrič je človek, ki je bil vojak, ki je bil že oženjen, pa ga je ugonobila pijača in je moral priti na deželo za hlapca. Skusil je veliko in razumel veliko. Bil je že star ko je prišel k Nikitu, da se umakne mestu v kateremu mu ni bilo več obstanka.

Zelo rad je jamral "O ti moj Bog usmiljeni in njegov pomočnik sveti Miklavž!" Slabe je igral gladko in pogodil starega filozofa zelo dobro. Dopade se mi, da se vendar dobi kdo, ki se ne zanaša preveč na šepetalca. In v tej igri jih je res bilo nekaj, ki so igrali kot treba in zato ni bilo tistih kratkih, toda vendar mučnih presledkov, ki se dogajajo, ako igralci ne znajo gladko vlog. Vlogo botre Anisje je imela Mary Udovich. Svojo radovednost je dobro pokazala in tudi čudila se je kot se čudijo vsevedne botre. Soseđa (Mary Sifrar) je pridno govorančila z botro, ki sta si zaupali čudne reči, ki so se godile v Nikitovi hiši. Snubač (John Huan) bi moral biti malo okretnejši, čeprav je naroden snubač. V prizoru, ko se prička radi male dote, ki jo ima Akulina, je bil dober. Semjon Matvejevič, Marinin mož, bi moral malo bolje pogoditi pijačo lju-bečega mužika. Načelnik policije (Joe Papež) je po postavi odgovarjal vlogi, toda ko je hitel sestavljati akt ko je Nikita pričel razkladati svoje grehe soseski pravoslavni, je nastopal premalo svečano. Vlogo vnika je imel A. Andrejašič in njegovega druga je predstavljal Frank Ceglar. Skupina, ki je nastopila v zadnjem delu petega dejanja, je bila dobra v rajanju, ni pa se vedla tako kot bi se morala ko prideta med svate Nikita in Akim. Nikitova izpoved bi jih morala ne samo zanimati, ampak jih prikovati v največjo mirnost. V programu so bili navedeni kot godci na svatbi Frank Paulich, Leo Medvešek in R. Kravanja. Na odru jih ni bilo, mesto njih pa so igrali svatom člani Bialkovega orkestra. Povedali so mi, da je vodja godcev, označenih v programu, odpovedal sodelovanje dan pred igro, in vzrok baje je, ker je izgubil službo hišnika v uradu SNPJ. Kaj ima to opraviti z vpriporitvami dramskega odseka kluba št. 1, mi je bolj nepojmljivo kakor Einsteinova teorija o relativnosti.

Vpriporitev te drame, vzeto v celoti, je bila dobro izvajana, in avdienci, ki je bila na tej predstavi večja kot na katerikoli prejšnji predstavi dramskega odseka, je ugajala.

Če bi se podal na Siskovičevo pot, kakršno je zavzel v par svojih kritikah, se mi zdi, da bi res postal destruktiven kritik v pravem pomenu besede, kajti v Ameriki smo od davna navajeni, da se med nami vsevprek hvali, kar nastopi na odru. Ker ne morem zahtevati, da bi v danih okoliščinah z močmi ki jih naš oder ima, mogli vpriizarjati igre povsem dovršeno, sem zadovoljen, da se igra mnogo bolje kot se je igralo v tem mestu pod avspicijami drugih društev pred leti, in sem uverjen, da se bo igralo v bodoče še boljše. Uči se naša avdienca, uče se igralci in uče se režiserji.

Igre kot je "Golgota" ali "Moč teme" mi niso po godu, četudi so z literarnega stališča dobre igre. Sem mnenja, da kadar se že igra drame, naj se poišče kaj takega kar bo bolj odgovarjalo duhu, ki ga zastopa organizacija kateri ta dramski odsek pripada. Isto velja za komedije, dasi je satire, kakršne imam v mislih težje dobiti kot drame.

Dramski odsek kluba št. 1 bo imel v tej sezoni še tri predstave. Prva bo v nedeljo 4. januarja. — Z.

IZ UPRAVNIŠTVA.

Iz Johnstowna nam poročajo, da je umrl sodrug Louis Krašna, dolgoletni agitator za razširjenje Proletarca. V današnjem izkazu poslanih naročnin je njegovo ime še navedeno, kakor je bilo mnogokrat prej, posebno dokler ga ni bolezen popolnoma oslabil. Četa Proletarčevih agitatorjev je z njim izgubila zelo dobrega delavca in agilnega sodruga. (Daljši spis o pokojnem sodrugu je priobčen na drugem mestu. — Ured.)

Tistim, ki nas vprašujejo radi Koledarja, naznanjamo, da je sedaj v tisku. Ureditev političnega pregleda in kronike, ki bo v prihodnjem letniku Koledarja zelo obširna, je bila v sredi tega meseca gotova in tiskarna je takoj pričela z delom. Ker sklepamo iz dosedanjih naročil, da bo koledar v par tednih razprodan kakor je bil prošle dve leti, vam priporočamo, da ne odlašate z naročili. Razpošiljali ga bomo po redu kot prihajajo naročbe.

Sod. Anton Debevc, Sheboygan, Wis., nam piše: "Žal mi je, da moram z današnjo pošiljateljico naročnin odložiti zastopništvo Proletarca — za list, na katerega je lahko ponosen vsak zastopnik in vsak čitatelj. Vzrok da odlagam zastopništvo je, da odidem v kratkem v stari kraj. Upam, da bodo tukajšnji sodrugi tudi v bodoče skrbeli, da ostane Proletarec razširjen ne samo kakor je v Sheboyganu danes ampak da ga še bolj razširijo. Vam pa kličem: Naprej po tej poti in trud ne bo zamanj! Naj živi socializem, kajti v socializmu je rešitev za vse revne, izkoriščane in zatirane! — Anton Debevc."

J. Kopečnik iz Willocka, Pa., poroča, da so tamkašnji rojaki kolikortoliko zavedni, za čitanje Proletarca je pa ene zelo težko pridobiti, posebno tiste katerim je list poznan samo iz tabora Proletarčevih nasprotnikov. Piše, da je bil volilni rezultat v Willocku sledeči: La Follette 89, Coolidge 55, Davis 1, Johns (SLP) 11 in Foster 3 glasove.

Eden detroitskih sodrugov poroča, da je naselbina zaposljena z ustanovitvijo slovenske fare, deloma z akcijo za slovenski narodni dom in pa s prepiri, ki so nastali radi nje, delo kluba št. 114 pa je šlo nekako v ozadje. Taka poročila nam niso dobrodošla in želimo, da se nam iz naselbine kot je detroitska pošiljajo bolj zadovoljive vesti.

Klub št. 222 v Girardu je naročil za \$25.30 knjig iz Proletarčeve založbe za svojo knjižnico. Dobre knjige so najboljše razvedrilo. Klubi, ki imajo svoje knjižnice, naj jih goje in skrbijo, da bodo člani in somišljeniki knjige izposojevali in jih čitali.

Izkaz naročnin, kakršen je priobčen v tej izdaji, bi radi objavili vsaki teden. Agitacija je lahko uspešna

kljub težavam ki jih agitatorji in agitatorice imajo, samo ako ima kdo agitirati. Ako morete kaj storiti za razširjenje Proletarca, ne odlašajte, ampak storite kolikor morete čim prej.

Radi bi citirali večje število pisem, ki smo jih prejeli zadnje čase od naših aktivnih sodrugov, pa nam primankuje časa, ob enem pa se uredništvo pritožuje, da mu manjka prostora. V prihodnji izdaji pa ga upravništvo zahteva vsaj eno kolono več kakor v tej, in urednik se bo skorogotovo podal. Iz uredniškega vira nam je tudi znano, da prične po novem letu izhajati v Proletarcu izvirna povest, ki bo zanimala vsakogar.

Predno zaključimo s to rubriko: Ako vam je pred kratkim naročnina potekla, jo obnovite ne da bi čakali na naše obvestilo. S tem nam prihranite čas in izdatke za poštnino in tiskovine.

Workers' Party kot politična stranka.

Workers' Party je letos posegla v predsedniške volitve s svojimi kandidati. Postavila je kandidate za governorje, senatorje in v druge urade povsod kjer je mogla dobiti dovolj podpisov na nominacijske peticije. W. P. v svojem časopisju trdi, da ima okrog 25,000 članov. Približno toliko je dobil njen predsedniški kandidat glasov. V dveh newyorških okrajih, kjer so vršili komunisti najbolj vročo agitacijo, so dobili socialistični kandidatje v enem 11,000 in komunistični 200 glasov, v drugem socialistični 6,000 in komunistični 200 glasov.

V vsem mestu New York so dobili komunisti za svojega predsedniškega kandidata samo nekaj nad 5000 glasov; La Follette jih je dobil na socialistični glasovnici 149,000.

V Chicagi so dobili komunistični kandidatje za državne urade od 500 do 900 glasov in socialistični od 8000 do 10,000. V Pennsylvaniji je bilo razmerje enako kakor v New Yorku ali Illinoisu.

Številke so pokazale, da večina članstva Workers' Party nima volilne pravice. Napačno pa bi bilo sklepati, da so vsi nedržavljeni pristajši W. P. Med tujerodci nedržavljeni je tudi mnogo socialistov, mnogo ki bi glasovali za Coolidge ali Davesa, največ pa takih, ki se ne brigajo za politiko in jim je delavsko gibanje v Ameriki ali kjerkoli neznana stvar.

"Daily Worker", ki je glavno komunistično glasilo, je nekaj dni po volitvah prinašal "izvirne" vesti o izidu volitev v New Yorku, v katerih je poročal, da so bili ti in ti socialistični kandidatje, ki so imeli dosedaj javne urade, poraženi. V resnici osebe ki jih je imenoval niso niti kandidirale v noben urad.

Edini pameten korak za Workers' Party bi bil, da prizna svoje neuspehe ter se pridruži socialistični stranki.

Naraščanje socialističnih glasov.

V Buffalu, država New York, so dobili dne 4. novembra kandidatje vseh "radikalnih" struj 38,630 glasov. Davis, kandidat demokratske stranke, jih je dobil 40,780. Najbolj so narasli socialistični glasovi kljub veliki agitaciji, ki so jo vodili republikanci in člani Workers Party proti socialistom.

Iz uradnega izkaza izida volitev v Erie County (Buffalo in okolica), ki je bil objavljen pred kratkim, poenemamo, da so dobile radikalne skupine sledeča števila glasov:

La Follette (na socialistični listi).....	26,769
La Follette (na progresivni listi).....	9,273

Skupaj na obeh.....	36,042
Johns, Socialist Labor Party.....	1,963
Foster, Workers' Party (komunisti).....	619
Debs l. 1920.....	15,111

Socialistični kandidatje v državne urade so dobili povprečno 12,000 glasov. Norman Thomas, socialistični kandidat za governorja, je dobil 11,272 glasov, eselpistični 639 in komunistični 274 glasov. Komunistični kandidatje v Erie County so dobili povprečno 274 glasov, razun Fosterja, ki jih je dobil 619, kot gori označeno. Eselpistični kandidat za predsednika je dobil dvakrat več glasov kakor Foster.

Ta rezultat dokazuje, prvič da socialistična stranka ni nazadovala v številu glasov, ampak kljub sodelovanju s KPPA. napredovala. Drugič, da napredni de-

lavci in farmarji hočejo razredno borbno stranko, ne pa kako reformistično liberalno stranko, ki si ne bi upala odkrito nastopiti proti kapitalizmu kot sistemu. Tretjič, da je socialistična stranka edina "tretja" stranka vredna vpoštevanja in bo ostala, dokler se ne ustanovi zvezna delavska stranka, v kateri pa socialistična stranka ostane kot avtonomna enota.

Ako se taka stranka v prihodnjem letu še ne ustanovi, tedaj je pričakovati, da se bodo pristaši samostojne politične akcije pridružili socialistični stranki, predvsem skupine, ki so organizirane v farmerski-delavski stranki. Z delom za organiziranje unij v delavsko politično stranko pa se bo nadaljevalo.

Razstava Meštrovičevih del v Ameriki.

Od izdajateljev revije "Kolo" smo prejeli sledeči apel z željo, da ga objavimo. Glasi se:

Prošimo

čitatelje tega lista, da izrežejo iz ameriških listov vse članke, vesti in dopise, ki jih najdejo v teh listih ali magazinih o Meštroviču in njegovih delih. Vsi ti izrezki bodo zvezani in izročeni našemu slavnemu umetniku kot izraz interesa njegovih rojakov za njega in njegovo umetnost. Na vsakem izrezku naj bo navedeno ime časopisa, mesto, kjer izhaja, in datum. Izrezke naj se pošlje na adresu:

KOLO, 347 Madison Avenue, New York, N. Y.

Tarnanje nad nevednostjo ljudi, ne da bi vas nevedni ljudje čuli, nič ne izda. Treba jih je učiti — navajajte jih na čitanje vzgojevalnih listov.

Javno telovadbo in ples

priredi

SLOVENSKI SOKOL "CHICAGO"

v soboto 29. novembra
1924

— V —

NARODNI DVORANI

1802 S. Racine Ave.,
Chicago, Ill.

1802 S. Racine Ave., Chicago

VSTOPNINA V predprodaji 50c
Pri vratih 75c

Začetek ob 7. uri zvečer.

Izvajanje programa se začne
ob 8. uri zvečer.

Za obilno vdeležbo vabi

ODBOR.

BOŽIČ

praznik radosti se približuje

Gotovo se boste spomnili svojih dragih v stari domovini z malim darom za božične praznike.

Naše najboljše zveze z vsemi bankami v Evropi nam omogočijo dostaviti vsako pošiljatev v najkrajšem času in najcenejše z jamstvom da bo pošiljatev dostavljena v popolnem znesku.

Prodajamo parobrodne listke in zastopamo vse parobrodne družbe; naš parobrodni oddelek vam nudi vso pomoč v vseh zadevah.

Kapital in prebitok
\$2,000,000.00

Kaspar American State Bank
1900 Blue Island Ave. Vogal 19te ceste.
CHICAGO, ILLINOIS

Vlagajte svoje prihranke v to varno banko.

Izgovori na Zahvalni dan.

Večina ljudi je preveč mesa, kar preobloži sistem, posebno pa obisti. Pravila zmernosti ne bi smeli nikoli kršiti. Vsekako pa imamo v teku leta par dni, ko se te stvari pregleda, in med temi je Zahvalni dan. Ampak, da ne boste preveč zlorabili svojih prebavnih organov, ne pozabite vzeti Trinerjevega zdravilno grenkega vina, recimo eno ali dve žlici trikrat tekom tega dneva. Ta idilna želodčna tonika pomaga prebavi in pomaga odstraniti učinke vaših ekscesov. Trinerjevo zdravilno grenko vino je zdravilo, ki bi moralo biti v hiši skozi celo leto. Vživa sloves po celem svetu. Mr. Mike Elavsky, Mill Str., Minneapolis, Minn., nam je pisal 1. novembra: "Trinerjevo zdravilno grenko vino je pomagalo tisočerm ljudem, pomagalo je tudi meni." Učite svoje otroke, da se zanesejo na to zdravilo! Vaš lekarnar ali trgovec ima za vas v zalogi tudi Trinerjev Liniment, ki da hitro odpomoč pri revmatičnih in nevralgičnih bolečinah, in Trinerjev Cough Sedative, neprecenljivo zdravilo v slučaju prehladov. Če se ne dobe v vaši soseski, pišite na Joseph Triner Company, Chicago, Ill.

DETROITSKIM SODRUGOM.

Seje slov. socialističnega kluba št. 114 JSZ., se vrše vsako četrto nedeljo v mesecu v Hrvatskem Domu, 1329—31 Kirby Ave., ob 9. uri dopoldne. — Na dnevnem redu so vedno važne stvari, ki se morajo rešiti. Udeležujte se teh sej polnoštevilno in pripeljite seboj svoje prijatelje. — Učvrščujmo našo postojanko s tem, da ji pridobivamo novih članov. — *Organizator.*

VELIKO PLESNO VESELICO

priredi

DRUŠTVO "SLOVENSKI DOM"

št. 86 S. N. P. J.

v soboto dne 6. decembra 1924

v Prudential Hall, 756-58 W. North Av.
(vogal N. Halsted St.)

Vstopnina 50c za osebo. Začetek ob 7. zvečer.

Vljudno vabimo rojake iz Chicage in okolice, da posetijo to našo prireditve v obilnem številu. Igrala bo izvrstna tamburaška godba. Za najboljšo postrežbo bo prvovrstno preskrbljeno.

Toraj rojaki, ne pozabite na 6. decembra.

Na veselo svidenje Vam kliče

ODBOR.

6% IN VARNO

6% IN VARNO

Zlati bondi na prvo vknjižbo za
na imenitnem prostoru ležečo
lastnino, na prodaj pri nas

MILLARD STATE BANK

3643-3645 WEST 26th STREET

At Millard Avenue

CHICAGO, ILL.

Oglejte si naše varnostne bančne shrambe,
največje na zapadni strani mesta.

BANČNE URE:

V ponedeljek in četrtek od 9. zjutraj do 8. zvečer;
v torek, sredo in petek od 9. zjutraj do 5. popoldne;
v soboto od 9. zjutraj do 3. popoldne.

FRANK MIVŠEK

se priporoča rojakom
pri nabavi drv, preme-
ga, koksa in peska.

924 McAlister Ave.

Phone 2726

Waukegan, Ill.

Edini slovenski pogrebni

MARTIN BARETINCIC

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot re-
galij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih za-
stav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali ameriških,
po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih in-
strumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUM-
BIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter
hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav.
Za obilna naročila se toplo priporočam.

IŠČE SE

PEVOVODJA za poučevanje petja pri dveh pevskih zborih.

Poleg poučevanja bi lahko opravljal še kaka druga dela, bodisi v tovarni ali kjerkoli. Vsakemu, ki bi sprejel to službo smo pripravljene iti na roko in mu pomagati da dobi primerno delo.

Ponudbe pošljite na:

FRANJO KUHOVSKI,
8971 Sherwood Ave.,
Detroit, Mich.

Ako ste zmožni čitati angleško, naročite "Outline of History", ki jo je spisal slavnj angleški pisatelj in zgodovinar H. G. Wells. Stane \$5. Naroča se pri "Proletarcu". V zalogi imamo tudi razne druge angleške knjige. Glej naš cenik slovenskih in angleških knjig. Največja slovenska knjigarna v Ameriki.

"ČAS",

jedina slovenska leposlovna revija v Ameriki. Čas prinaša lepe povesti, koristne gospodarske in gospodinske nasvete, znanstvene zanimivosti, podučne, narodu potrebne razprave in mične slovenske pesmi.

Izhaja mesečno in stane samo \$3.00 na leto, pol leta \$1.50. Pošiljajte naslovite:

"ČAS"

1142 Dallas Rd., N. E.
Cleveland, Ohio.

Kadar potrebujete kaj iz lekarne se oglasite pri

Cyrus W. Davisu

vodilnem lekarnarju v

CONEMAUGH, PENNA.

Zanesljivost in poštenost
sta naša gesla.

"OGENJ"

(Dnevnik desetniji)

spisal H. BARBUSSE

Najznamenitejša povest iz vojaškega življenja tekom zadnje vojne. Cena: Vezana \$1.50; mehko vezana \$1.10. Naroča se pri "Proletarcu".

CENIK KJIG.

Nadaljevanje z 2. strani.

VITEZ IZ RDEČE HISE. (Aleksander Dumas star.), roman iz časov francoske revolucije, 504 strani, broširana 80c, vezana v platno	1.25
VZORI IN BOJI, črtice, vezana ..	1.50
ZABAVNA KNJIŽNICA, zbirka povesti in črtic, broširana	.65
ZADNJA PRAVDA, (J. S. Baar) roman, broširana ..	.75
ZAJEDALCI (Ivan Molek), povest, 304 strani, vezana v platno ..	1.75
ZA SREČO, povest, broširana	.45
ZAPIŠKI TINE GRAMONTOVE, (VI. Levstik), vezana	1.00
ZGODBE IZ DOLINE SENT-FLORJANSKE, (Ivan Cankar), vezana ..	1.50
ZLOČIN IN KAZEN, (F. M. Dostojevski) dva zv. zvezana	2.50
ZMOTI IN KONEC GOSPODI-NE PAVLE, (I. Zorec), broširana ..	.40
ZVONARJEVA HOI, povest, broširana ..	.05
ZENINI NABE KOPENELE, (Rado Murnik), broširana ..	.30
SLOVENSKI PISATELJI: FRAN LEVSTIK, zbrani spisi, vezana ..	1.25
FRAN ERJAVEC, zbrani spisi, vezana ..	2.00
JOS. JURČIČ, zbrani spisi, II. zv. vezana ..	1.50
III. zv. vezan ..	1.50
IV. zv. vezan ..	1.25
V. zv. vezan ..	1.00
VI. zv. vezan ..	1.00
PESMI IN POEZIJE. BASNI, (Jean de la Fontaine, iz francoske prevlel I. Hribar) vezana ..	1.00

MLADA POTA, (Oton Zupančič), pesmi, trda vezba ..	.75
MODERNA FRANCOŠKA LIRIKA, (Prevel Ant. Debeljak), vezana ..	.90
PESMI ŽIVLJENJA (Fran Albrecht), trda vezba ..	.50
POEZIJE, (Fran Levstik), vezana ..	.90
POHORSKE POTI, (Janko Glasser), broširana ..	.35
SLUTNJE, (Ivan Albrecht), broširana ..	.45
STO LET SLOVENSKE LIRIKE, od Vodnika do moderne, (C. Golar), vezana ..	1.20
STRUP IZ JUDEJE, (J. S. Machar), vezana ..	1.10
SLOVENSKA NARODNA LIRIKA, pesmi, broširana ..	.65
SOLNOE IN SENOE, (Ante Debeljak), broširana ..	.50
SVOJEMU NARODU, Valentin Vodnik, broširana ..	.25
ALEZKE PESMI, (Peter Benruč), trda vezba ..	.50
TEBOVLJE, (Tone Seličkar), proletarske pesmi, broširana 50c; vezana ..	.75
TRISTIA EX SIBERIA, (Voje-slav Mole), vezana ..	1.25
V ZARJE VIDOVE, (Oton Zupančič), pesnitve, broširana	.40

IGRE

ANFISA, (Leonid Andrejev), broširana ..	.50
BENESKI TRGOVEC, (Wm. Shakespeare), vezana ..	.75
CARLJEVA ŽENITEV-TRIJE ŽENINI, (F. S. Tauchar), dve šalo-igri, enodejanske, broširana ..	.25
DNEVNIK, veseliga v 2 dejanjih ..	.30

GAUDEAMUS, komedija v 4 dej. ..	.80
GOSPA Z MORJA, (Henrik Ib-sen), igra v petih dejanjih, broširana ..	.60
KASIJ, drama v 3 dejanjih ..	.75
JULIJ CAZAR, (Wm. Shakes-peare), vezana ..	.75
MACBETH, (Wm. Shakespeare), vezana ..	.75
NAVADEN ČLOVEK, (Bran. Gj. Nušič), šala v treh dejanjih, broširana ..	.35
NOČ NA HMELJNIKU, (Dr. I. Lah). Igra v treh dejanjih, broširana ..	.35
OTHELLO, (Wm. Shakespeare), vezana ..	.75
ROMANTICNE DUSE, (Ivan Cankar), drama v treh dejanjih, vezana ..	.85
ROSSUM'S UNIVERSAL RO-BOTS, drama s predigro v 3 dejanjih ..	.50
SEN KRESNE NOCI, (Wm. Shakespeare), vezana ..	.75
UMETNIKOVA TRILOGIJA, (Alois Kraigher), tri enodejanske, broširana, 75c; vezana ..	1.00
ZNANSTVENE RAZPRAVE, POLITIČNI IN GOSPODARSKO SOCIALNI SPISI UONE IN DRUGE KNJIGE IN BROŠURE. ALI JE RELIGIJA PRENEHA-LA FUNKCIONIRATI? De-bata ..	.20
ANGLESKO-SLOVENSKI BE-SEDNJAK. (Dr. J. F. Kern) ..	5.00